

WEER TE KORT GEGRAVEN

Adri Burger.

ENIGE NOTITIES BETREFFENDE MIOCEEN-VINDPLAATSEN IN DE OMGEVING VAN DESCARTES (FRANKRIJK, DEPARTEMENTEN VIENNE EN INDRE ET LOIRE)

In de eerste oktoberweek van 1991 hebben Gon en ik enige dagen doorgebracht op de gemeentecamping van Descartes, gelegen aan de Creuse, met de bedoeling enige vindplaatsen van de "Falun de Touraine" te inspecteren. Het was de eerste maal sinds 1971 dat we in deze omgeving vertoefden. Toendertijd was het onze eerste gezamenlijke vakantie, zodat min of meer van een soort herdenkingstocht kan worden gesproken.

Het is te verwachten dat er in die twintig jaar wel het een en ander is veranderd. Ik had het in Afzettingen verschenen verslag over de Paasexcursie 1984, die naar het zelfde gebied ging, meegenomen (Vaessen & Janse, 1984). Dat verslag wil ik hier enigszins als basis gebruiken, vooral wat de naamgeving van de locaties betreft. Alle bezochte ontsluitingen bevinden zich in de "Facies Pontilevien" ban het zogenaamde Helvetien. Voor verdere stratigrafische informatie kan naar bovenvermeld verslag worden verwezen.

Als eerste werd een bezoek gebracht aan de groeve te Pauvrelay. Was er in 1971 nog sprake van twee in gebruik zijnde groeven, waarbij in de oostelijke nog slechts beperkt werd gegraven, en werd er volgens het verslag van 1984 in beide groeven nog steeds gewerkt, voornamelijk in de oostelijke; in 1991 is de situatie nogal veranderd. De oostelijke groeve is nu boomgaard, waar slechts na stevig spitwerk langs de voormalige groevewanden nog zou kunnen worden verzameld. Dit is dus niet toegestaan!

De westelijke groeve heeft zich verplaatst. Was er in 1971 nog sprake van een werkfront voor beide groeven in elkaars verlengde, evenwijdig aan en op vrij korte afstand van de weg gelegen, nu ligt het werkfront westelijk en een stuk noordelijk van de oude locatie. Wel nog steeds te bereiken via een hek in de oude westelijke groeve (zie tekening). Wel even toestemming vragen aan de eigenaar: Monsieur Buzelé, wonende op de boerderij La Chauvelière, Paulmy, 37350 Le Grand-Pressigny. Dit levert doorgaans geen problemen op, op voorwaarde dat de auto buiten het hek blijft. Een klein geschenkje uit Holland voor de vrouw des huizes wil ook duidelijk helpen. Deze boerderij is te bereiken door vanaf Pauvrelay de D 99 richting Paulmy te vervolgen en dan de eerste zijweg links in te slaan.

Het werkfront is zo'n 6 meter hoog. Opvallend in vergelijking met vroeger is dat niet meer tot in de basis van het zandpakket, daar waar zich veel grind en stenen bevinden, wordt gegraven. Dit leverde vroeger fraaie borende tweekleppigen op. Maar goed verzamelen is geen probleem, hoewel het beter is niet in de wand te gaan spitten in verband met instortingsgevaar. Opvallende vondst deze keer een fraaie gave klep van *Pholas*. Ook konden een zeer fraaie *Monodonta miocaenica* en twee *Patella caerulea* worden geborgen.

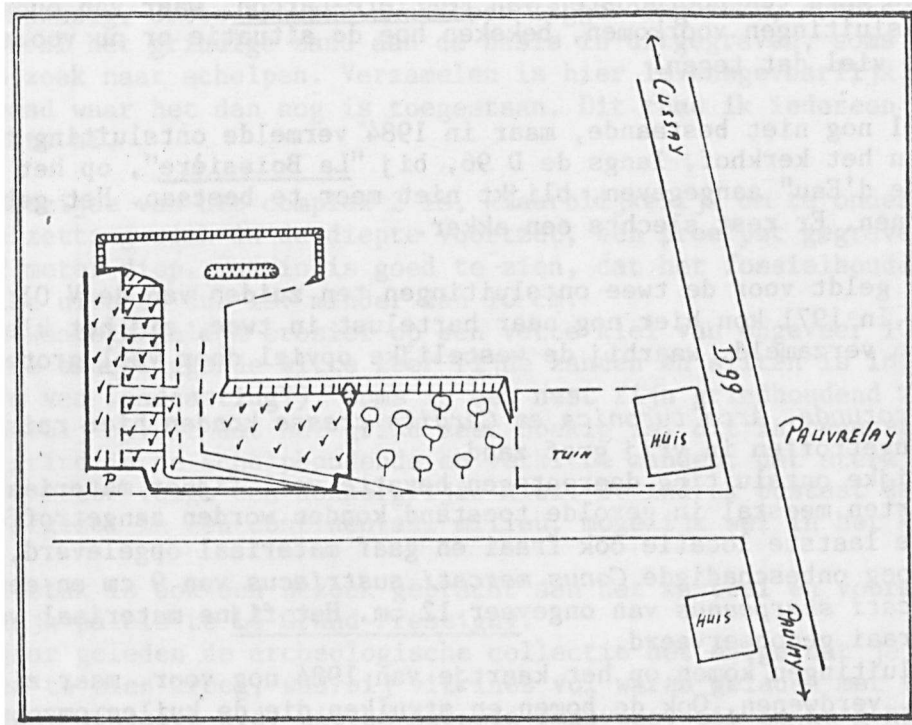

Fig. 1 Locatieschets van de groeve bij Pauvrelay.
situatie: oktober 1991 (niet op schaal)

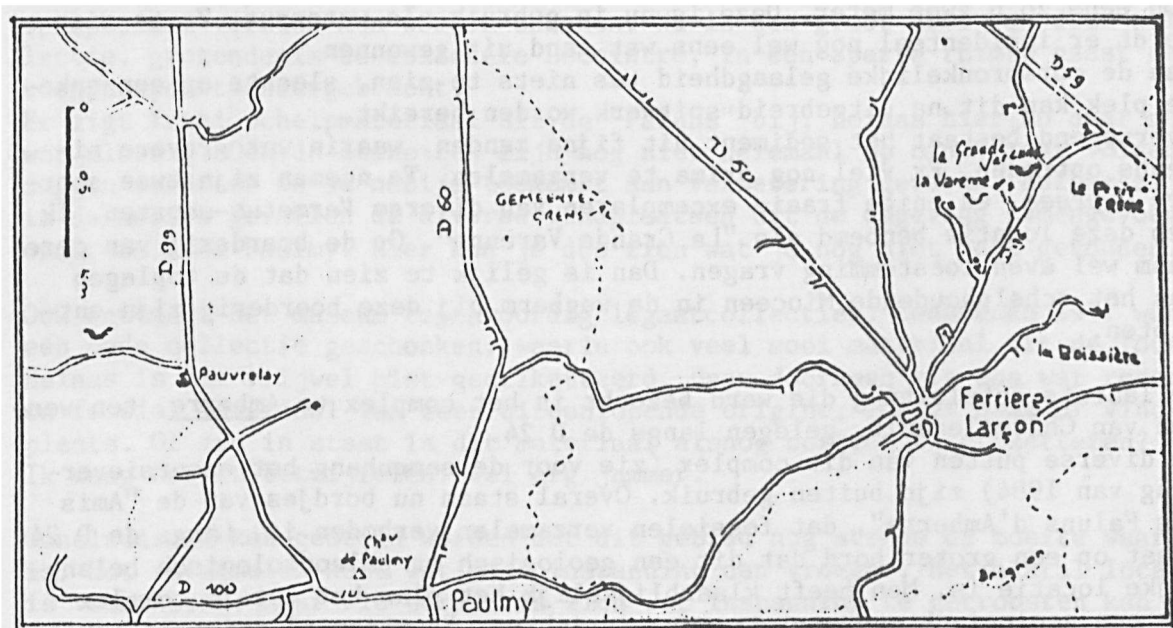

Fig. 2 Lokatiekaart met ontsluitingen in de omgeving van Ferrière-Larçon
en Paulmy (gewijzigd naar Vaessen & Janse, 1984).

Vervolgens werd ten noordoosten van Ferrière-Larçon, waar van oudsher zeer rijke ontsluitingen voorkomen, bekeken hoe de situatie er nu voorstond. Enerzijds viel dat tegen.

De in 1971 nog niet bestaande, maar in 1984 vermelde ontsluiting ten zuidoosten van het kerkhof, langs de D 96, bij "La Boissière", op het kaartje als "Prise d'Eau" aangegeven, blijkt niet meer te bestaan. Het gebouwtje is verdwenen. Er rest slechts een akker.

Ditzelfde geldt voor de twee ontsluitingen ten zuiden van de V 01 (nu C 01 geheten). In 1971 kon hier nog naar hartelust in twee, zij het kleine, kuilen worden verzameld, waarbij de westelijke opviel door veel grote twee-kleppigen.

Venus subrotunda, *Arca turonica* en *Cardita crassa* konden hier ruimschoots worden aangetroffen in vrij grof zand.

De oostelijke ontsluiting daarentegen bevatte veel fijner materiaal, waarin grote soorten meestal in gerolde toestand konden worden aangetroffen. Toch heeft deze laatste locatie ook fraai en gaaf materiaal opgeleverd, o.a. een nagenoeg onbeschadigde *Conus mercati austriacus* van 9 cm en een fraaie *Conus mercati sharpeanus* van ongeveer 12 cm. Het fijne materiaal was rijk en vaak fraai geconserveerd.

Deze ontsluitingen komen op het kaartje van 1984 nog voor, maar zijn nu, anno 1991, verdwenen. Ook de bomen en struiken die de kuilen omzoomden zijn verdwenen. Nu resten slechts ondiepe laagtes in een grote kale akker.

De in het verslag van 1984 als "La Varenne" aangegeven locatie werd niet bekeken. Of deze nog bestaat kan ik dus niet zeggen.

Gelukkig bleek er ten oosten van de boerderij "La Grande Varenne" een nieuwe put te zijn ontstaan: diepte ca. 6 meter tot het waterniveau, onder water nog eens zo'n twee meter. Deze is nu in gebruik als waterput. Zo te zien wordt er incidenteel nog wel eens wat zand uit gewonnen.

Van de oorspronkelijke gelaagdheid was niets te zien, slechts op een enkele plek kan dit na uitgebreid spitwerk worden bereikt.

Overwegend bestaat het sediment uit fijne zanden, waarin wat grovere niveaus ontreden. Er viel nog prima te verzamelen. Te noemen zijn twee soorten *Cypraea*, en enige fraaie exemplaren van diverse *Vermetus*-soorten. Ik heb deze locatie benoemd als "La Grande Varenne". Op de boerderij van deze naam wel even toestemming vragen. Dan is gelijk te zien dat de toplagen van het schelphoudende Mioceen in de wegberm bij deze boerderij zijn ontsloten.

De laatste ontsluiting die werd bezocht is het complex te Amberre, ten westen van Châtellerault, gelegen langs de D 24.

De diverse putten van dit complex (zie voor de samenhang het excursieverlag van 1984) zijn buiten gebruik. Overal staan nu bordjes van de "Amis des Faluns d'Amberre", dat fossielen verzamelen verboden is. Langs de D 24 staat op een groter bord dat dit een geologisch en paleontologisch belangrijke locatie is. Men heeft klaarblijkelijk het plan het totale complex als een geologisch monument te gaan inrichten. Er staan al enige informatieborden opgesteld, maar die zijn nog blanco.

Verzamelen is moeilijk geworden. In complex 3 op lokatie H is na enig graafwerk nog wel te verzamelen, hoewel de aangetroffen schelpen overwegend slecht zijn geconserveerd. De fraaie wand van verkittete zanden met accretiestructuren is nog steeds goed ontsloten.

In groevecomplex 2 zijn de sporen van onbeheerste verzamelactiviteiten

overal aanwezig. Grote brokken zandsteen liggen ingezakt, schots en scheef, omdat overal het grindige zand aan de basis is uitgegraven, soms meters diep, op zoek naar schelpen. Verzamelen is hier levensgevaarlijk, ook in de ene wand waar het dan nog is toegestaan. Dit raad ik iedereen dan ook ten zeerste af.

In de zuidzijde van dit complex 2 is, klaarblijkelijk om te onderzoeken hoe de afzetting zich in de diepte voortzet, een proefput gegraven van ongeveer 2 meter diep. Daarin is goed te zien, dat het fossielhoudende pakket ter plekke uiterst dun is: minder dan 10 cm.

Dit ligt waarschijnlijk erosief op een vette klei van ongeveer 10 cm, die soms in de onderliggende witte zeer fijne zanden en silten is ingedrongen (een vorm van loadcasting?). Soms is een nest fijn grindhoudend zand te zien, waarbij opvalt dat het grind zeer hoekig is, dit in tegenstelling tot het grind in de schelphoudende en verkitte zanden, dat sterk is afgerond. Na ruim 1 meter volgt een donkergrijze klei. De indruk bestaat dat get geheel is afgezet in een continentaal milieu, mogelijk wel in het kustbereik.

Als sluitstuk is ook een bezoek gebracht aan het kasteel en voormalig bischoppelijk paleis te Le Grand-Pressigny.

Was 20 jaar geleden de archeologische collectie het enige dat je normaal gesproken te zien kreeg, waarbij vitrines vol waren geladen met vuurstenen werktuigen, afslagen e.d. uit de directe omgeving, dit is nu geheel anders. Ten eerste wordt er gerestaureerd. Daarbij zijn de diverse collecties verplaatst.

De archeologische collectie is nu op een moderne wijze gepresenteerd. Slechts weinig materiaal uit de directe omgeving, maar nu gerelateerd aan meerdere Franse locaties van diverse ouderdommen. Video's en diorama's maken er een aantrekkelijk geheel van.

Er is ook een paleontologische collectie, die twintig jaar geleden alleen op speciaal verzoek kon worden bekeken. Nu is een groot deel van deze collectie, grotendeels de collectie Lecointre, in een aparte ruimte naast de toegangspoort ondergebracht.

Er ligt fraai schelpmateriaal uit de "Faluns" bij, helaas hier en daar nog wat slordig. Ook de etiketten zijn nog niet helemaal op orde, maar volgens zeggen wordt er in de nabije toekomst aan verbetering gewerkt. Helaas zijn in de meeste gevallen de diverse vindplaatsen uit de omgeving samengevoegd onder de naam Paulmy. Hier kun je dus zien wat je nog niet hebt gevonden.

Ook ontvangt het museum tegenwoordig legaatcollecties. Gedurende 1991 werd een oude collectie geschonken, waarin ook veel mooi materiaal uit de Touraine. Helaas is dit vrijwel niet geëtiketteerd. Daar doorheen zit dan wat recent en fossiel materiaal van zeer uiteenlopende origine, zonder naam of vindplaats. Of men in staat is dit materiaal alsnog correct te etiketteren? Ik waag het te betwijfelen. Wel erg jammer.

Concluderend kan gesteld worden dat dit gebied nog steeds de moeite waard is. Het verzamelen kost wat meer inspanning dan vroeger. Het aantal locaties is verminderd, maar wie bereid is zich wat inspanning te getroosten kan nog behoorlijk aan zijn trekken komen.

Referentie:

Vaessen, L. & A. Janse, 1984: Paasexcursie 1984. De "Faluns de Touraine".
- Afzettingen, Jrg. 5, pp. 61-74.